

Сєрих Лариса Володимирівна,

Комунальний заклад Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри теорії і методики змісту освіти

ВЗАЄМОДІЯ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ТА ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В ЕСТЕТИЧНОМУ ВИХОВАННІ ПІДЛІТКІВ

Актуальністю перетворення особистості як естетичної і духовно-моральної цінності, перспективою самореалізації особистості є естетичне виховання, від рівня якого залежить стан вихованості людей в суспільстві, їх культури і гуманістичного ставлення до різних явищ оточуючої дійсності. Естетичне виховання органічно пов'язане з іншими видами виховання і складає цілісний процес емоційно-образного впливу на підростаючу індивідуальність. Проте, естетичне виховання має свої специфічні особливості, тому взаємодія закладів загальної середньої та позашкільної освіти в естетичному вихованні підлітків окреслює перспективні контури системи естетичного виховання.

З метою цілісного відтворення структури процесу взаємодії закладів загальної середньої та позашкільної освіти в естетичному вихованні підлітків застосовуємо метод моделювання, що забезпечує наукове пізнання складних явищ на основі дослідження їх *моделей* – предметних чи знакових систем, що відображають певні характеристики (ознаки, принципи внутрішньої організації або функціонування) оригіналів. У дослідницькому пошуку спираємось на визначенні *системи* (від грець. *systema* – ціле) як об'єднання деякого різноманіття в єдине й чітко розмежоване ціле, елементи якого, відносячись до цілого та інших частин, займають відповідні ним місця» [1, с. 416], «планомірно розташовані і з'єднані єдиною метою загальними цілеспрямованими правилами кореляційних узаємозв'язків» [2, с. 1320].

У розробленні системи взаємодії закладів загальної середньої та позашкільної освіти в естетичному вихованні підлітків урахуємо закономірні

ознаки теоретичного моделювання: *об'єктивність* відображення складної конструкції щодо дійсних характеристик досліджуваного феномену; *цілісність* виокремлених компонентів і зв'язків у структурі естетичного виховання підлітків; *адекватність* змісту складників і відношень істотним ознакам дефініцій базових понять. Принципово важливою є позиція щодо характерного розмежування освітнього процесу закладів загальної середньої та позашкільної освіти. Натомість орієнтуємося на ідеї вітчизняного та зарубіжного досвіду стосовно естетичного виховання підлітків: пріоритет творчої діяльності підлітків; підвищення ціннісного значення знань; активна художньо-естетична діяльність; спілкування; прагнення акмеуспіху; взаємодія суб'єктів естетичного виховання, необхідність досліджувати й організовувати процес естетичного виховання підлітків в системі взаємодії закладів загальної середньої та позашкільної освіти. Визначені аспекти підтверджують логіку дослідницького пошуку стосовно цілісного процесу естетичного виховання підлітків, одночасної взаємодії закладів загальної середньої та позашкільної освіти в естетико-виховному середовищі та диференціації чуттєво-емоційного, інформаційного та комунікативного компонентів естетичної вихованості підлітків й увиразнюють розуміння *системи взаємодії* закладів загальної середньої та позашкільної освіти в естетичному вихованні підлітків як відкритого для зовнішніх впливів складного утворення, що відображає цілісність процесу, деталізоване складовими концептуального, методологічного, процесуального й діагностичного блоків і презентовано у вигляді складної багатовекторної теоретичної моделі (рис. 1).

Модель (від англ. *model*, лат. *modulus* – міра, аналог, зразок) – це певний умовний образ об'єкта дослідження, що відображає характеристики його елементів, взаємозв'язків, структурних і функціональних властивостей. Основне призначення моделі – це пізнання, однак до конкретизованих підструктур у межах нашого дослідження можна віднести [3]:

-наукове осмислення дійсності. Модель дає можливість упорядкувати й формалізувати базові уявлення щодо функціонування процесу взаємодії

закладів загальної середньої та позашкільної освіти в естетичному вихованні підлітків; виявити суттєві взаємозв'язки та залежності, послідовність дій (алгоритм) і необхідні засоби в процесі естетичного виховання;

- засіб спілкування. Модель дає змогу точніше сформулювати основні поняття і стисло описати систему, дозволяє пояснити причинно-наслідкові зв'язки та загальну структуру взаємодії;

- засіб навчання і тренування. Сприяє підвищенню ефективності естетичного виховання та самореалізації творчих якостей підлітків;

- інструмент прогнозування, засіб постановки та проведення експерименту.

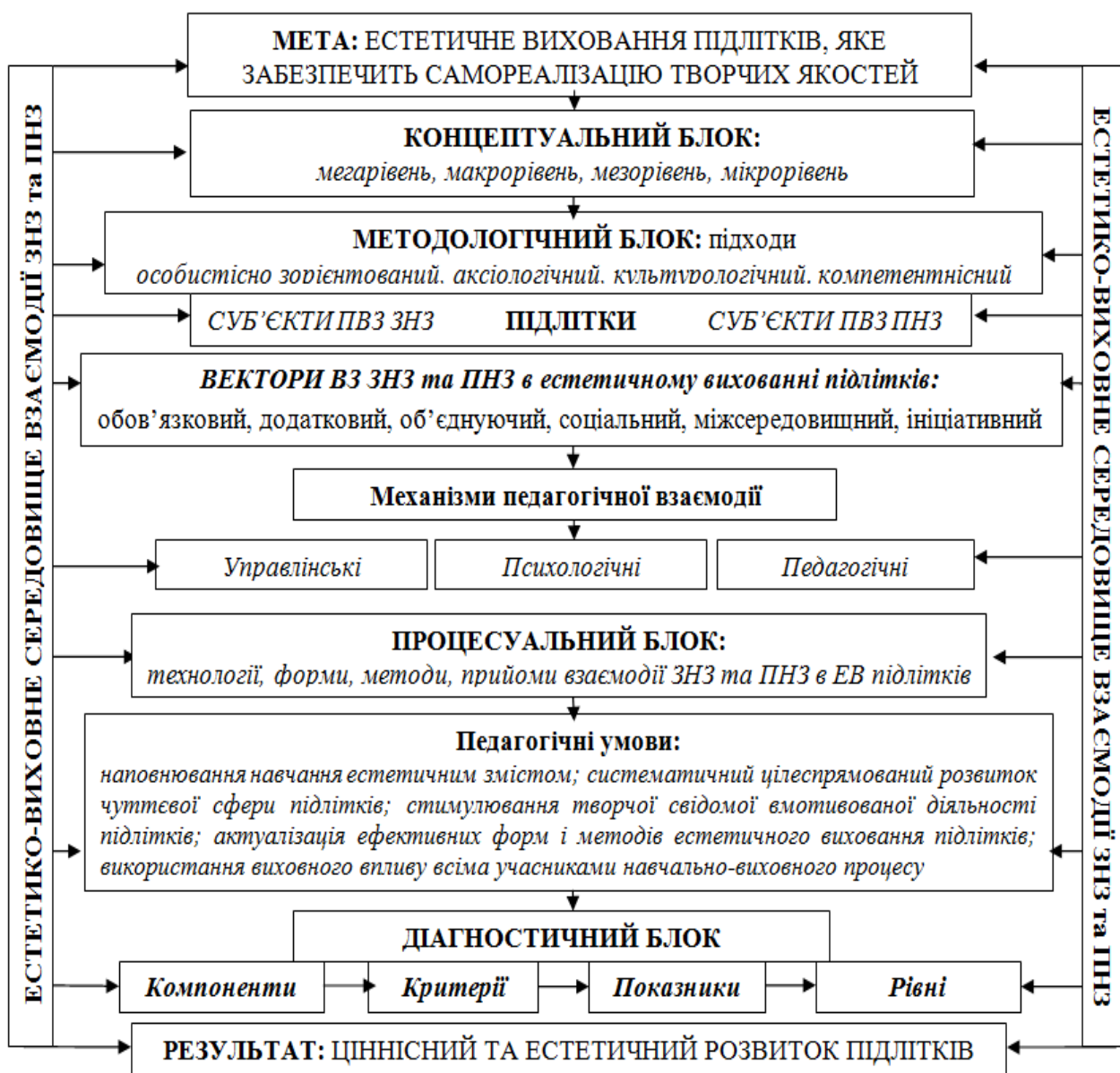

Рис. 1. Багатовекторна модель системи взаємодії закладів загальної середньої та позашкільної освіти в естетичному вихованні підлітків

У процесі конструювання багатовекторної моделі взаємодії закладів загальної середньої та позашкільної освіти в естетичному вихованні підлітків було враховано нормативно-методологічне підґрунтя дослідження – основні положення системного, культурологічного, діяльнісного, особистісно зорієнтованого, компетентнісного, аксіологічного та полісуб'єктного підходів.

Художньо-естетична діяльність підлітків може розглядатися як конформістська або самостійна: конформістська діяльність скеровується бажанням бути «як всі», самостійна – викликається внутрішніми мотивами підлітків і переважно не залежить від думок і впливу інших. Важливий ракурс для розгляду естетичного виховання підлітків створюють *паралельні* вектори «для інших» – «для себе» [5]. Так, підлітки здійснюють певні дії на користь інших, виходячи з альтруїстичних міркувань, маючи потребу допомагати іншим, або роблять щось для інших «*побіжно*», задовольняючи якусь свою потребу. При цьому, художньо-естетична діяльність підлітків може скеровуватися як зовнішніми стимулами, так і внутрішніми мотивами. Стимули, як відомо, перебувають у континуумі «*заохочення*» – «*покарання*», а отже, підлітки демонструють естетичну діяльність зі страху покарання або бажаючи отримати заохочення, позитивні «*підкріплення*». Така естетична діяльність триватиме доти, доки діє стимул. Естетична діяльність, що є результатом дії внутрішньої мотивації особистості тривка, потужна, має значну вагу для особистості, оскільки стосується її потреб, інтересів, цінностей, переконань, ідеалів [5].

Одним з основних моментів методики ефективного функціонування системи взаємодії є здійснення суб'єктно-суб'єктних відносин як засобу формування творчої особистості учнів, спрямованої на акмеуспіх. Особистісно зорієнтована стратегія педагогічної взаємодії характеризується такими особливостями: ставленням до учня (вихованця) як суб'єкту власного розвитку; орієнтацією на розвиток і саморозвиток його особистості; створенням умов для самореалізації і самовизначення особистості; установленням суб'єкт-суб'єктних відношень. Підліток виступає не тільки як об'єкт педагогічного

впливу, але і як активний суб'єкт виховного процесу і має бути готовим до активної участі у спільній естетико-виховній діяльності.

Взаємодія як спільна діяльність й організаційна система активності взаємодіючих суб'єктів характеризується просторовою й тимчасовою співприсутністю, єдністю мети, організацією й управлінням діяльністю, наявністю позитивних міжособистісних взаємин [4, с. 58].

Система естетико-виховної роботи уможлиблює реалізацію таких напрямів: обговорення питань естетичного виховання підлітків на педагогічних радах та радах старшокласників; організація спільної роботи учителів та учнів, вихователя та вихованців з естетичної діяльності [5].

Отже, система взаємодії закладів загальної середньої та позашкільної освіти в естетичному вихованні підлітків постає як відкрите для зовнішніх впливів складне утворення, деталізоване складовими концептуального, методологічного, процесуального, діагностичного блоків, презентовано у вигляді складної теоретичної багатовекторної моделі й функціонує за дотримання відповідних педагогічних умов.

Список використаних джерел:

1. Философский энциклопедический словарь. Москва: ИНФРА, 2009. 570с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і гол. ред. В.Т. Бусел. Вид. 6. Київ. Ірпінь: ВТФ «Перун». 2004. 1440 с.
3. Краткий психологический словарь / под ред. А. В. Петровского, М. Я. Ярошевского. Москва: Политиздат. 1985. 432 с.
4. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 рр. / [URL:http://www.mon.gov.ua](http://www.mon.gov.ua).
5. Серих Л. В. Модель взаємодії загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів в естетичному вихованні підлітків. *Science Rise: Pedagogical Education*. Київ. №3 (23) 2018. С.41–45.